

**SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL ETISH METODLARI,
SHAKLI VA USLUBLARI.**

Toshboyeva Ro'zixon Abdug'apporovna

Bog'dot tumani 41- maktab o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8028961>

Annotatsiya. Ushbu maqolada sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish metodlari, shakli va uslublari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: darslik va qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash, tajribalar, ijodiy tusdagi ishlarni bajarish, asboblarni loyihalash, maketlar, modellar.

**METHODS, FORM AND METHODS OF ORGANIZING EXTRACURRICULAR
ACTIVITIES.**

Abstract. This article provides information about the methods, form and methods of organizing extracurricular activities.

Key words: work with textbooks and additional literature, experiments, performing work of a creative nature, designing tools, layouts, models.

МЕТОДЫ, ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕУРОЧНОЙ РАБОТЫ.

Аннотация. В данной статье представлена информация о методах, формах и методах организации внеурочной работы.

Ключевые слова: работа с учебником и дополнительной литературой, эксперименты, выполнение работ творческого характера, конструирование приборов, макетов, моделей.

Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda o'qituvchining yo'naltiruvchi ta'siri ostidagi o'quvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish asosiga qurilgan va fan kabinetlarida, kutubxonada va uyda yakka tartibdagi reja asosida o'tkaziladigan mustaqil mashg'ulotlar yetakchi shaklga aylanishi kerak. Bunda sinfdan tashqari ishda ta'limning moddiy bazasi: qo'shimcha va ma'lumotnoma adabiyotlari laboratoriya uskunalari, ko'rgazmali qo'llanmalar, didaktik materiallar, texnika vositalaridan oqilona foydalanish ko'zda tutiladi. Ular o'z ichiga quyidagilarni oladi:

- darslik va qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlashning xilma-xil shakllarini olgan, nazariy bilimlarni o'zlashtirishni ta'minlovchi;

- tajribalar, ijodiy tusdagi ishlarni bajarishni, asboblarni loyihalashni, maketlar, modellar va hokazolarni tayyorlashni olgan mustaqil ishlash uchun topshiriqlar sistemasi maqsadga muvofiqdir.

Sinfdan va maktabdan tashqari ishlar metodikasi fani va bo'limiga sinf rahbarlarining ishlari, maktab ma'muriyatining tarbiyaviy ishlari kiritiladi. Bunda o'qituvchilarning o'quvchilar bilan muomilasi, adolatli bo'lishi, ta'sir ko'rsata olishi kerak.

O'quvchi yoshlarni hozirgi zamon ma'naviyati bilan ongini sug'orish, ya'ni singdirish kerak. O'quvchilarni qadriyatlarimiz asosida urf-an'alarimiz asosida tarbiyalash har bir o'qituvchining vazifasi.

O'quvchi atrofini o'rab turgan vositalar, yaxshi-yomon odatlar, o'qituvchilar, maktabning muhiti, o'quvchilar tarbiyasini to'g'ri, ongli ravishda o'rganish va qabul qilish. Sinfdan tashqari ishlarni to'la qamrab olgan to'garaklar bir necha xilda bo'lishi mumkin:

To'garak turlari:

1. Fan to'garaklari.
2. Mohir qo'llar.
3. Duradgorlik.
4. Sport musobaqalari.
5. Badiiy havaskorlik.

Ko'rib chiqilishi, asosiy e'tibor bola shaxsiga qaratilishi, yillar davomida to'plangan ijobiy tajribadan unumli foydalanish zarurligini taqozo etadi.

Tarbiyaning bosh maqsadi yosh avlodni ma'naviy, axloqiy tarbiyalashda xalqning boy, milliy ma'naviy an'analarga, urf-odatlariga hamda qadriyatlariga asoslangan samarali tashkiliy ishlarni amalda ishlab chiqishdir.

Tarbiyaning asosiy vazifasi- shaxsning aqliy-axloqiy tarbiyalashda erkin fikrlovchi va jismoniy rivojlanishi, uning qobiliyatlarini har tomonlama ochish uchun imkoniyat yaratishdir. Tarbiyaviy ishlarni rejalashtirishda quyidagi pedagogik talablar mavjud:

Maktabdan tashqari ta'lim muassasalarining to'garak qatnashchilari ongida yuksak ma'naviy axloqiy fazilatlar mujassamlashgan bo'lishi kerak. To'garak qatnashchilarini doimiy ravishda fan va madaniyatning so'nggi yutuqlaridan xabardor qilib turish, ular ongini ijodiy ishlar va tarbiyaviy tadbirlar bilan band qilish o'rin tutadi. To'garak qatnashchilarida mustaqillik tushunchasi shakllangan bo'lishi, ular davlatimiz ramzlarini, madhiyasini, urf-odatlarimizni yaxshi bilish kerak. Maktabdan tashqari ta'lim o'qishlariga, hohishlariga asoslangan holda darsdan bo'sh vaqtlarda o'quv tarbiya jarayonini to'ldiradi va quyidagi yo'nalishlar bo'yicha to'garak qatnashchilariga talablar qo'yilishi kerak:

1. Vatanga muhabbat, komil inson tarbiyasi;
2. Estetik ta'lim;
3. Sayyohli yo'nalishi bo'yicha to'garaklarga qatnashish.
4. Ekologik ta'lim yo'nalishi bo'yicha to'garaklar;
5. O'quvchilarni ma'naviy axloqiy yo'nalishi bo'yicha;
6. Xuquqiy ta'lim yo'nalishi bo'yicha;
7. Texnik ijodkorlik yo'nalishi bo'yicha;
8. Istiqlol bolalari va iste'dodli yoshlar;
9. Iqtisodiy ta'lim.

O'quvchilarning mustaqilligi turli darajada bo'lganida mustaqil tayyorgarlik amalga oshirilish mumkinligini hisobga olish muhimdir, albatta bu esa ular shaxsining shakllanishiga shubhasiz ta'sir ko'rsatadi. Ayrim o'quvchilarning ishdagi faol va mustaqil holati tarbiyachining aralashuvini talab etmaydi, chunki o'quvchilarning o'zlari oldilarida turgan vazifalarini va ularni hal etish yo'llarini ancha yaxshi tushunadilar.

Bolalar tarbiyachi yordamisiz ishlaydilar. Bu yerda tarbiyachining aralashuvi maqbul emas. Chunki bunday holat bolalarning mehnatsevarligini, bilish ehtiyojlarini shakllantirishda eng katta imkoniyatga egadir.

O'quvchi mustaqil harakat qilib, lekin o'z ishini tarbiyalashning fikri va bahosiga bog'liq qilib qo'ygan paytda tobe mustaqil holat vujudga keladi. Ish qiziqish va ishtiyoq bilan bajarilsa ham mustaqil ishni bajarayotgan harakatlarida ishonchsizlik jihatlari mavjud bo'ladi.

3. Sinf rahbarining rahbarligi va nazorati ostida harakat qiladigan o'quvchilar toifasida majburiy ijro etish holati paydo bo'ladi. Bunda o'quvchilar ishga unchalik qiziqish bildirmaydilar. Ular ko'pincha sinf rahbarining yordamini so'rab murojaat qiladilar, kuchli o'quvchilarning qo'llab-quvvatlashidan foydalanishga intiladilar, agar bunday qo'llab-quvvatlash bo'lmasa, ishni davom ettirishga irodalarini ishga solmaydilar. Bunday o'quvchilarda tashqaridan majbur qilish vaqtida harakat qilish odati mustahkamlanadi. Agar bunday holat barqaror bo'lib qolsa, u o'quvchining faqat aqli emas, shu bilan birga ma'naviy rivojlanishiga ham to'sqinlik qilishi mumkin.

Maktabda va sinfdan tashqari ishlar o'quvchilarni bir-biriga hurmati, axloqiy sifatleri jamoa orasida shakllanib boradi. Bunda o'quvchilarning bir-biriga bo'lgan muomala madaniyati ham shakllanadi. O'quvchi o'qituvchiga taqlid asosida yoki do'stlari orasida o'rgangan tarbiyasi muomilasiga ta'sir qilish mumkin. O'qituvchi o'quvchilar orasida muomala-madaniyatni shakllantirish uchun avvalambor o'quvchining o'ziga bo'lgan muomalasini etiborini o'rganishi kerak.

O'quvchi maktab qoidalariga rioya qilish bilan birga, o'qituvchi talabiga ham javob berishi lozim. O'qituvchi talablariga:

1. Darslarga to'liq qatnashish.
2. O'quv qurollari bilan ta'minlanganligi.
3. O'qituvchini diqqat bilan eshitish.
4. Topshiriqlarni o'z vaqtida bajarish.
5. Tashkiliy ishlarga faol qatnashish.
6. Sinf intizomiga rioya qilish.
7. Tozalikka rioya qilish.

Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarni nazoratsiz ijro etish holati rasmiy ijrochilik, ishtiyoq va havas bilan mehnat qilishni istamasligini yashirishga intilayotgan o'quvchilarda kuzatiladi. Bunday holatning uzoq vaqt mavjud bo'lishiga yo'l qo'yib bo'lmaydi, aks holda o'quvchilarda ishiga nisbatan rasmiy munosabat jihatlari paydo bo'ladi, bu esa ularni mehnatdagi tashqi faollikni yo'qqa chiqaradi.

Sinfdan va maktabdan tashqaridagi ishlarda o'quvchilarning hatti- harakatlari oldindan juda qattiq tartibga solib qo'yilganligi xususida e'tirozlar bildirilmoqda.

Mustaqillikni tarbiyalash vazifasi qo'yilmagan, bolaning har bir qadami pedagogning irodasiga bo'ysungan joylarida ana shunday holat mavjuddir. Xuddi huning uchun mustaqil tayyorgarlik samaradorligi, o'quvchilarning mustaqilligini rivojlantirish to'g'risida g'amxo'rlik qiladigan o'qituvchi, sinf rahbari o'quvchilarga ta'sir ko'rsatish vositalarini puxta o'ylab tanlaydilar, ularning ishlashi uchun oqilona shart-sharoit yaratishga intiladilar.

Maktab o'quvchilarining mustaqil tayyorgarligiga pedagogik rahbarlik shunday qurilish kerakki, u o'quvchilarni charchatib qo'ymasini, doim bir xil tusda bo'lmasin, yoki haddan tashqari oson, aqliy va irodaviy kuch-g'ayratini sarflashni talab qilmaydigan bo'lmasin.

Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarni tashkil etish va o'tkazishda tarbiyachi eng muhim vazifa o'quvchilarni o'quv vazifalarini hal etishga o'rgatishdan, buning uchun harakat usullarini to'g'ri tanlashdan, o'z hatti- harakatlariga rahbarlikni faoliyatini nazorat qilishdan, mustaqil ish ko'nikmalarini boshqa muhim xayotiy vaziyatlarga o'tkazishdan kelib chiqishdan lozim ekanligini nazarda tutish lozim. Bunda

mustaqillik mazmuniga fikrlash faoliyatining mustaqilligi, intizom, uyushqoqlik va o'z-o'zini nazorat qilish kabi to'rt tarkibiy qismi kirishini hisobga olish muhimdir.

Mazkur jihatlarni shakllantirish ustidan nazoratni amalga oshirish sinfdan tashqari ishlarga rahbarlik qilayotgan o'qituvchining muhim va murakkab vazifalaridan biridir. Buning uchun o'quvchi faoliyati natijalarini hisobga olishni va bu jarayonni tahlil etishni uyushtirish zarur. O'qituvchi sinf-dars faoliyati uchun xos bo'lgan shakllarni istisno etib, nazorat qilishning bir qancha usullarini qo'llashi mumkin. Eng kuchli va qobiliyatli o'quvchilarga homaki yozuv bilan ishlash xuquqi beriladi. Unda qoida ko'rsatiladi, bu qoidani tasdiqlovchi misollar keltiriladi, o'quv vazifasi qayd etiladi. Yozuv juda qisqa bo'ladi, lekin u o'quvchining fikrlashi qanday borganligini ko'rsatadi.

Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarda o'quvchilarni ayrim ko'nikmalarga o'rgatishni nazorat vositasi deb hisoblash kerak. O'z-o'zini tekshirish, o'zaro tekshirish usullariga o'rgatish o'qituvchining o'quvchilar bilan shunday aloqasini talab etadiki, bunda ularning fikrlash ishi jarayoni ravshan bo'ladi. O'quvchilarning o'zlari harakatni taklif etadilar vash u bilan pedagogga mo'ayyan ma'lumot beradilar.

Sinf rahbari ishida o'quvchilar jamoasini shakllantirish markaziy vazifa hisoblanadi, chunki jamoada shaxsni tarbiyalash tarbiyaning yetakchi tamoyilidir. Bolalar jamoasini shakllantirish metodikasi yangi pedagogikada to'la ishlab chiqilgan. Bu metodikaning umumiy asoslari pedagogika kurslarida bayon etilgan jamoa va jamoada shaxsni tarbiyalash nazariyasiga tayanadi. Jamoa nazariyasi qoidalariga muvofiq uni yaratish metodikasi ishlab chiqilgan. Uning umumiy asoslari quyidagilardan iborat: talablar qo'yish, faollarni tarbiyalash, o'quv- mehnat, ijtimoiy-siyosiy va ommaviy-madaniy faoliyatdagi istiqbollarni tashkil etish, sog'lom jamoatchilik fikrini shakllantirish, ijobiy an'analarni yaratish va ko'paytirish.

Ta'riflangan bu qoidalar har qanday jamoani shakllantirish va rivojlantirish uchun qo'llanma hisoblanadi.

4. O'rta umumta'lim maktablarida sinfda va maktabdan tashqari ishlarda sinf rahbari va tarbiyaviy ishlar tashkilotchisi uyushtiradi.

Sinfdan va maktabdan tashqari tashkil qilingan ishlar o'quvchilar xayotidagi tarbiyaviy faoliyatni to'ldiradi. Ularning dunyoqarashi to'g'ri shakllanishiga va axloqiy kamol topishiga ko'maklashadi. Nazariy bilimlarni amaliyot ishlab chiqarish bilan bog'lanishga zamin yaratadi.

Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarga rahbarlik qiluvchi tashkilotchining vazifalari ham ko'p qirralidir.

Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar tashkilotchisining vazifalariga quyidagilar kiradi: Darsdan tashqari tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish va amalga oshirish.

O'quvchilarni maktabdan va sinfdan tashqari ko'p qirrali ishlarni pedagogik jamoa, o'quvchilar, tashkilotlar, sinf faollari yordamida yo'lga ko'yish. Sinfdan va maktabdan tashqari ishlar yo'nalishiga bevosita rahbarlik qilgan holda o'qituvchilar, sinf rahbarlari, ota-onalar o'quvchilar, tashkilotchilar sinf faollariga yordam ko'rsatish. Umummaktab va maktablararo tarbiyaviy tadbirlarga qatnashish. O'quvchilarning bo'sh vaqtlarini tashkil qilishda tarbiya va madaniyat muassasalari hamda jamoatchilik kuchidan keng foydalanish.

Bu borada tashkilotchilar faolligini 3 ta asosiy tomonini ko'rish mumkin: tashkilotchilik, umumiy va ma'muriy.

Bular o'zaro uzviy bog'langan bo'ladi. Tashkilotchilik faoliyatiga quyidagi bir qator ishlarni kiritish mumkin:

1. Tarbiyaviy ishlar sohasida erishilgan yutuq va kamchiliklarni tahlil qilish;
2. Tarbiyaviy ishlarni maqsad va vazifalarini aniqlash.
3. Tarbiyaviy, ommaviy-siyosiy ishlarni rejalashtirish va ularning mazmuni hamda shakl usullarini aniqlash.

4. Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarni guruhlashtirish boshqaruvchi shaxslarni aniqlash.

SHular asosida yangi bilimlarni hosil qiladi. O'quvchilar maktabdan tashqari ishlarda qatnashib, turli kishilar bilan muayan munosabatga kirishadilar. Turli vaziyatlarga duch keladilar. SHuning uchun ham maktabdan tashqari faoliyatlari qanchalik xilma-xil bo'lsa, ularning munosabatlari shunchalik boy bo'ladi. Maktab tashqaridagi ishlarda o'quvchilar jamoadagi ishlarini o'rganadilar.

Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarni maktabning ma'naviy- ma'rifiy ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari o'z ishini reja asosida olib boradi va uning bajarilishini ham nazorat qilib boradi. Sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlarni maktabning umumiy rejasi, o'qituvchilar, sinf rahbarlari, yetakchi ota-onalar qo'mitasi, ish rejalari ishini ham e'tiborga olishi kerak.

Sinf rahbarining o'quvchilarga nisbatan mehr va muhabbat, pedagogik jamoasiga va ota-onalarga nisbatan talabchan bo'lgan holda ish tutishda va muntazam o'z ustida ishlab, sabr-bardoshli, o'z fikrlarini puxta bayon qilib, o'zgalarni o'ziga jalb qila oladigan xislatlarni o'ziga mujassamlaydi.

Davlat va hukumatimiz tomonidan qabul qilingan barcha hujjatlar mohiyatini, Prezident asarlarini yaxshi bilishi, uni o'quvchi-yoshlar orasida targ'ib eta olishi, xalq pedagogikasi an'analarini, o'zbek xalqi milliy urf-odatlarini, qadriyatlarini, allomalari o'gitlarini yaxshi bilishlari lozim.

–Mamlakatimizning ichki va tashqi siyosatini yaxshi bilishi va doimo uni o'z faoliyatida hisobga olishi, tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning ilmiy asoslari hamda yangicha usul va metodlarini yaxshi bilishi;

–radio, televidenie va ommaviy axborotning boshqa vositalari orqali berilgan eng so'nggi yangiliklardan boxabar bo'lishi hamda ularning mohiyatini o'quvchilarga yetkaza olishi;

–sinfdan tashqari tadbirlarni tayyorlash va o'tkaza bilishi;

–tuman, shahar, viloyat, respublika miqyosida o'tkaziladigan tadbirlarda ishtirok etishi;

–maktabda o'quvchilar bilan tarbiyaviy ishlarni olib borayotganlarga metodik tavsiyalar berib borishi;

–muntazam ravishda o'z malakasini oshirib turishi, o'z sohasi bo'yicha o'tkaziladigan seminarlarda ishtirok etish.

Fuqarolik faoliyati o'z davlati oldidagi huquq va burchlarini tan olishni, jamiyat belgilagan yashash va axloq me'yorlariga ongli rioya etishni, mehnat va jamoada faollikni, ma'naviy yetuklikni barqaror etadi:

–islohotlarning taqdiri va samarasi uchun javobgar, yurtimizning ertangi kuni va istiqboli uchun fidoyi shaxslarni shakllantirish borasida ustuvor davlat siyosati yurituvchi;

–siyosiy ongliklik va ijtimoiy faollik, ya'ni davlatning ichki va xalqaro siyosatini tushunish va idrok qilish. Vatanparvarlik va baynalmilallikni his etish, ijtimoiy siyosiy hayotda faol qatnashishga shay turish;

–xalq, davlat oldidagi fuqarolik burchi, ya'ni qonunchilik tamoyillarini, o'zining Vatan, mahalla, oila oddidagi huquq va burchlarini bilishi, ularga qat'iy amal qilishi. Qonunchilikning buzilishiga murosasiz munosabatda bo'lish;

Tarbiya jarayonining mohiyatini chuqur bilib, uni tashkil etishda tashabbus ko'rsatish, ishbilarmonlik va epcchilik, barcha yangi va ilg'or narsalarni amalda samarali qo'llay bilish maktab o'quvchisi shaxsini rivojlantirish jarayoniga rahbarlik qilish printsiplaridan biridir.

Samarali sinf rahbarlik uslubini maktab hayoti va faoliyatiga tatbiq, etishishshg namunasi bo'lgan kollegial va yakka rahbarlikning birga qo'shib olib borilishi bolalar takdiri, ularning tarbiyasiga pedagoglar jamoasi javobgarligini va direktorning shaxsiy javobgarligini ta'minlaydi.

Sinf rahbarlikning zarur printsiplari rejali bo'lib, uning yordamida pedagogik ta'sirlar tizimi va tarbiyaviy ishda izchillikka erishiladi. Rejalilik sinf rahbariga tarbiyaning barcha masalalarini aniq amalga oshirish istiqbollarini namoyon qiladi.

Mazkur ta'limotga asosan maktabdan tashqari ishlarni rejalashtirish va uning amalga oshirilishiga rahbarlik hamda nazoratni uyushtirib borish maktab ichki boshqaruv tizimida muhim ahamiyat kasb etadi.

Sinf dan va maktabdan tashqari ishlarning umummaktab rejasini ma'naviy va ma'rifat bo'yicha direktor o'rinbosari rahbarligida, sinf rahbarlari, metodik birlashmasi, tajribali o'qituvchilar, maktab kutubxonasi, o'quvchi-yoshlar tashkiloti, o'quvchilar uyushmasi, ota-onalar komiteti hamda to'garak rahbarlarining faol ishtirokida tuzish hamda uni maktabning yig'ilishida muhokamadan o'tkazib tasdiqlash maqsadga muvofiqdir.

Maktabning tarbiyaviy jarayoniga rahbarlik qilishda direktor boshlang'ich va o'quv sinflar tarbiyaviy ishida izchillikka rioya qilishga alohida e'tibor beradi, bu bilan ta'lim jarayonida ham, shuningdek, darsdan tashqari vaqtda ham tarbiyaning uzluksizlik va printsiplarini amalga oshiradi.

Rejalashtirishga qo'yiladigan talablar.

Sinf rahbarining tarbiyaviy ish rejasi bu majburiy pedagogik hujjatdir. Ish reja choraklik, yarim va bir yillik tuzilishi mumkin. Hozirgi sharoitda tajribalarning ko'rsatishiga binoan yarim yillik rejasidan foydalanish ancha samara bermoqda. Rejalashtirishda quyidagilar nazarda tutilsa, uning samarasi oshadi:

1. Reja mahalliy sharoitga qarab, maktabning joylashgan o'rni, albatta, o'quvchilarning saviyasi, yoshiga qarab mumkin qadar mos tuzilishi kerak.

2. Reja muayyan maqsadga qaratilishi va real (aniq) bo'lishi zarur.

3. Bolalar va o'smirlar uyushmasi bilan kelishilishi lozim.

4. Rejada o'quvchilarning kuzgi, qishki, bahorgi va yozgi ta'tillarida qiladigan ishlari aks etishi kerak.

5. O'tkaziladigan tadbirlarning bajaruvchi shaxslari, muddati va bajarilishi turi aniq, ko'rsatilishi lozim.

6. Reja maktab direktor o'rinbosarlari tomonidan ko'rib, direktor tomonidan tasdiqlanishi shart.

Rejalashtirishdasi sinf rahbarining pedagogik tayyorgarligi, tajriba va shaxsiy xususiyatlari juda ahamiyat kasb etadi.

Tarbiyaviy ish jarayonini endi boshlagan, kam tajribaga ega – sinf raxbari, odatda keng qamrovli ish rejasini tuzsa, pedagog esa, chegaralangan reja bilan ishlashi mumkin. Ammo har ikkala holda ham barcha sinf rahbarlarining tarbiyaviy rejasida tarbiyaviy ish faoliyatining asosiy mazmuni hamda yo'nalishlari to'la aks ettirilmog'i darkor. Boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari o'qishga kichik yoshdagi o'quvchilarni ona tilini puxta o'zlashtirishga tayyorlashning ajralmas qismi, ta'lim jarayonida ularni ahloqiy-estetik tarbiyalashning muhim vositasi sifatida qaraladi. Sinfdan tashqari o'qishning maqsadi kichik yoshdagi o'quvchilarni bolalr adaboyoti va xalq o'gzaki ijodining xilma-xil namunalari bilan tanishtirish, ularda kitobxonlik madaniyatini tiklashdan iboratdir.

Sinfdan tashqari o'qish dasturining mazmuniga ko'ra ta'limning har bir bosqichida ikki-asosiy bo'limga ajratiladi.

1- boshqichda o'qish doirasi, ya'ni o'qitiladigan kitoblar va ularni qaysi tartibda o'qish bilan tanishtirish yuzasidan o'quvchilarga ko'rsatma beriladi.

2- bosqichda shu o'quv materiallari asosida bilim, ko'nikma va malakalar shakllantiriladi.

Umumiy o'rta ta'limning Davlat standartlari va o'quv dasturiga ko'ra 1-sinfda sinfdan tashqari o'qish mashq'ulotlarida savod o'rgatish darslarida hosil qilingan ko'nikma va malakalar asosida bolalarning ona vatan, istiqloq, milliy qadriyatlar haqidagi tasavvurlari kengaytiriladi, boyitiladi.

Sinfdan tashqari o'qish va qiroatxonlik savodlari 1-sinfda haftada 1 marta savod o'rgatish darslarining 20 daqiqasida bolalar badiiy adaboyoti bilan tanishtiriladi. Maqsad kichik yoshdagi bolalarda kitobga mehr uyg'otish, mustaqil uquvlarini paydo qilishdir. Asosan bu sinf o'quvchilariga kitob bilan muamola qilish, kitob o'qish qoidalari, kitobni asrash, asar qahramonlarining hatti- harakatlarini kuzatish, ijobiy tamonlarni o'rgamnish, obrazli qilib qayta hikoya qilib berish, bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdir. Bu sinf o'quvchilari uchun asosan rasmlarga boy kitoblar olinadi. O'qituvchi bolalarning his- tuyg'ularini o'stiradigan kitoblarni o'qib berish orqali mustaqil mamlakatimiz, uning go'zal shaharlari, qishloqlari, milliy urf odatlari, qadriyatlari, o'tmishi, insonlarning orzu-istaklari bilan tanishtiradi. Ularda bilimga havas uyg'otadi. 2-sinfda o'quvchilar kichik hajmdagi asarlarni o'qituvchining yordami va topshirrigi asosida mustaqil o'qishga o'tadilar. Bu sinfda 2 haftada bir marta sinfdan tashqari o'qish darslari o'tkaziladi. Ona-Vatan va ota-bobolar jasorati, o'simliklar, qushlar hamda hayvonlar haqidagi asarlarini o'qituvchi topib, tanlab o'quvchilarga o'qish uchun tavsiya qiladi.

3 va 4-sinflarda sinfdan tashqari o'qish mashg'ulotlarida o'quvchilarning mustaqil o'qishlari uchun kishilarnin hayoti, yorqin tasvirlardan, ularning ma'naviy-ahloqiy turmush tarzi aks ettirilgan badiiy va ilmiy-ommobop asarlar tavsiya etiladi. 3-4 sinflarda sinfdan tashqari o'qish darslari ikki harflarda bir marta o'tkaziladi. Bu sinflarda oqituvchi sinf kutubxonasida kerakli bo'lgan o'quvchilar yoshiga mos kitoblarni o'qish darslari ikki haftada bir marta o'tkaziladi. Bu sinflarda o'qituvchi sinf kutubxonasiga kerakli bo'lgan o'quvchilar yoshiga mos kitoblarni to'plashni davom ettiradi. Sinfdan tashqari o'qish burchagi turlicha bezatishi mumkin. Bunda o'qituvchi va o'quvchilar hamkorlikda ish olib boradilar. Badiiy va ilmiy-ommabop asarlar mustaqil ravishda va izchil o'qib borilsagina, o'quvchilarning dunyoqarasglarini kengaytirishga, shakllantirishga xizmat qiladi.

Sinfdan tashqari o'qish bolalarda ezgulikka muxabbat, yozuvlikka nafrat uyg'otish, boglanishli nutqni o'stirish, adabiy-estetik tafakkurlarni yuksaltirishga xizmat qiladi. Bolalr

adabiyoti avvalo o'zining qiziqarli mazmuni, badiiy obrazlarning go'zalligi, tilning ifodaliligi, she'riy so'zlarning musiqaviyligi bilan bolalarga quvonch bahsh etadi. Ayni vaqtda u bolalarga tarbiyaviy ta'sir ham ko'rsatadi. Bolalar adabiyoti o'quvchilarga jonajon o'lka, tabiyatini, kishilarning mehnati, hayoti, ularning qilayotgan ishlari va ko'rsatayotgan qahramonliklari, bolalar hayotidan olingan voqelikni, bolalarning o'yinlarini tushunshga o'rgatadi.

REFERENCES

1. Мўйдинов, А. (2021). ЁШЛАРНИ ТУРЛИ ТАХДИДЛАРДАН ҲИМОЯ ҚИЛИШДА АЖДОДЛАР МЕРОСИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ. *Academic research in educational sciences*, 2(2), 132-137.
2. Asilbek, M. (2022). SOCIO-PHILOSOPHICAL ASPECTS OF EDUCATION OF AN ENLIGHTENED PERSON IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY. *Conferencea*, 183-186.
3. Adham o'g'li, M. A. (2022). THE ROLE OF NATIONAL WITCHCRAFT HERITAGE IN THE SPIRITUAL RISE OF SOCIETY (SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS). *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 10, 122-127.
4. Muydinov, A. (2022). ENLIGHTENMENT IN TURKESTAN IN THE SECOND HALF OF THE XIX-EARLY XX CENTURIES. ENLIGHTENMENT BY JADID SCHOOL. *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603*, 11(10), 14-20.
5. Ruzmatovich, U. S. (2022). PROCESSES OF ORGANIZATION OF TECHNICAL, TACTICAL AND PHYSICAL PREPARATION IN NATIONAL WRESTLING TRAINING. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876*, 16(3), 65-68.
6. Ruzmatovich, U. S. (2022). CHANGES EXPECTED TO COME IN OUR LIFE MOVEMENTS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(3), 485-489.
7. Shohbozjon, K., & Azizjon, M. (2022). PREPARING SCHOOL STUDENTS IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS BEFORE ENTRY TO HIGHER EDUCATION. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876*, 16(10), 100-108.
8. Shavkatovna, S. R. (2021). Developing Critical Thinking In Primary School Students. *Conferencea*, 97-102.
9. Oljayevna, O., & Shavkatovna, S. (2020). The Development of Logical Thinking of Primary School Students in Mathematics. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(2), 235-239.
10. Uljaevna, U. F., & Shavkatovna, S. R. (2021). Development and education of preschool children. *Academicia: an international multidisciplinary research journal*, 11(2), 326-329.

11. Shavkatovna, S. R. N. (2021). Methodical Support Of Development Of Creative Activity Of Primary School Students. *Conferencea*, 74-76.
12. Ra'noxon, S. (2022). BOSHLANG'ICH MAKTAB O'QUVCHILARIDA MATEMATIKAGA MUNOSABAT. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 203-207.
13. Shavkatovna, S. R. (2021). Methodological Support for The Development of Primary School Students' Creative Activities. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 2, 121-123.
14. Shavkatovna, S. R. (2021). Improvement of methodological pedagogical skills of developing creative activity of primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 289-292.
15. Шарофутдинова, Р., & Абдуллаева, С. (2022). ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МЕНТАЛ АРИФМЕТИКА. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 235-239.
16. Maxamadaliyevna, Y. D., Oljayevna, O. F., Qizi, T. D. T., Shavkatovna, S. R. N., & Anvarovna, A. O. (2020). Pedagogical Features Of Mental Development Of Preschool Children. *Solid State Technology*, 63(6), 14221-14225.
17. Sharofutdinova, R. I., Asadullaev, A. N., & Tolibova, Z. X. (2021). The Factors and Basic Concepts Determining Community Health. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 2(5), 376-379.
18. Iqboljon, S. (2022). Boshlang'ich Sinf o'quv Jarayonida Axborot Texnologiyalaridan Foydalanish. *Ijodkor o'qituvchi*, 2(20), 137-140.
19. Iqboljon, S. (2022). KOMPYUTER YORDAMIDA DARSLARNI TASHKIL ETISH. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(9), 246-249.
20. Sharofutdinov, I. (2023). DEVELOPMENT OF ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF INFORMING EDUCATION. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(5), 424-429.
21. Sharofutdinov, I. (2023). THE ACTUAL STATUS OF THE METHODOLOGY OF DEVELOPING ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF INFORMING EDUCATION. Академические исследования в современной науке, 2(12), 206-213.
22. Sharofutdinov, I. (2023). BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINING AMALIYOTDA QOLLASH. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2(7), 54-58.
23. Sharofutdinov, I. (2023). PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK FANLARNING BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI O 'RNI. Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования, 2(6), 17-24.

24. Sharofutdinov, I. (2023). TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISH SHAROITIDA BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK TIZIMI. *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 2(14), 13-19.
25. Sharofutdinov, I. (2023). TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISH SHAROITIDA BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MODELI. *Наука и технология в современном мире*, 2(13), 77-84.
26. Sharofutdinov, I. (2023). STRUCTURE AND COMPONENTS OF THE DEVELOPMENT OF ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF EDUCATION INFORMATION. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(4), 574-580.
27. Sharofutdinov, I. (2023). FORMS OF SELF-DEVELOPMENT IN FUTURE PEDAGOGUES BASED ON THE ACMEOLOGICAL APPROACH IN THE PROCESS OF INFORMATIZATION OF EDUCATION. *Science and innovation*, 2(B3), 5-8.
28. Usmonjon o'g'li, S. I. (2022). TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNALOGIYA. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 1(12), 120-128.
29. Абдужабборов, А., & Шарофутдинова, Р. (2023). БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИДА ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ҚАРАТИЛГАН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ.
30. Sharofutdinova, R., & Abduqodirov, B. (2023). DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Modern Science and Research*, 2(5), 904-910.
31. Sharafutdinova, R., & Abdujabborov, A. (2023). EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AIMED AT THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Modern Science and Research*, 2(5), 890-896.
32. Шарофутдинова, Р. (2023). ИЖОД ТУШУНЧАСИ ФАОЛИЯТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМИ. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(19), 854-861.
33. Шарофутдинова, Р. (2023). БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ-ИЖТИМОЙ ПЕДАГОГИК ЗАРУРАТ СИФАТИДА. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(19), 842-847.
34. Шарофутдинова, Р., & Абдуқодиров, Б. (2023). ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ ВА ТАМОЙИЛЛАРИ. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(19), 862-868.
35. Шарофутдинова, Р., & Абдужабборов, А. (2023). ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМНИНГ ИЖОДИЙ ЙЎНАЛТИРИЛГАНЛИГИДА ҲАМКОРЛИК

- KJIACTEPH. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(19), 848-853.
36. Shavkatovna, S. R. N., & Sohobaxon, S. (2023). MAXSUS TA'LIMNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(19), 830-836.
37. Ra'noxon, S., Mahpuza, A., & Rahmatjonzoda, A. (2022). THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING WITH THE HELP OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(11), 881-885.
38. Mahpuza, A., & Rahmatjonzoda, A. (2022). THE USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN MATHEMATICS LESSONS IN ELEMENTARY SCHOOL. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(11), 213-217.
39. Maxamadaliyevna, Y. D., & O'ljayevna, O. R. F. (2020). Tursunova Dilnavoz To 'lqin qizi, Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna, Ashurova Oygul Anvarovna. Pedagogical features of mental development of preschool children. *Solid State Technology*, 63(6).
40. Mirzaxolmatovna, X. Z., Nematovna, R. S., & Shavkatovna, S. R. (2022). FORMS OF THINKING IN THE PROCESS OF STUDYING MATHEMATICS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(12), 259-263.
41. Ganiev, A. A., Abdullaev, S. Y., & Abdurahmonov, S. Z. (2021). Combined treatment for early-stage skin cancer of the head and neck area. *World Bulletin of Public Health*, 4, 3-6.
42. Ganiev, A. A., & kizi Ganieva, O. O. TASAVVUF TARIQATI YO 'NALISHLARI VA NAQSHBANDIYA TARIQATINING O 'ZIGA XOS JIHATLARI.
43. Ruzmatovich, U. S., & Shohbozjon G'ayratjon o'g, Q. (2023). Uzbekistan's General Education School Physical Education Programme: A Curriculum Analysis. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(5), 184-193.
44. Ruzmatovich, U. S., & Shohbozjon G'ayratjon o'g, Q. (2023). Examining the First Age Group's Health Test Needs for "Salomatlik" Regulation Using the Dynamic of Children's Motor Potential. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(5), 194-200.
45. Kosimov, K., & Mamayusupov, J. (2019). Transitions melline integral of fractional integrodifferential operators. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(1), 12-15.
46. Qo'Ziyev, S. S., & Mamayusupov, J. S. (2021). Umumiy o 'rta ta'lim maktablari uchun elektron darslik yaratishning pedagogik shartlari. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 447-453.
47. Мамаюсупов, Ж. Ш. (2022). Интегральное преобразование Меллина для оператора интегродифференцирования дробного порядка. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 11, 186-188.

48. Mamayusupov, J. S. O. (2022). "IQTISOD" YO'NALISHI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA MATEMATIKA FANINI O'QITISH USLUBIYOTI. *Academic research in educational sciences*, 3(3), 720-728.
49. Mamayusupov, J., & Sattarov, A. (2022). Mellin Integral Replacement and its Applications. *Eurasian Research Bulletin*, 15, 256-263.
50. Shoyunus o'g'li, M. J. (2023). PISA XALQARO BAHOLASH TIZIMI VA UNING MATEMATIK AHAMIYATI. *Journal of new century innovations*, 25(1), 3-8.
51. Shoyunus o'g'li, M. J. (2023). MATEMATIK MODEL VA MATEMATIK MODELLASHTIRISHNING UMUMIY PRINSIPLARI. *World scientific research journal*, 13(1), 45-48.
52. Vosiljonov, A. (2022). Basic theoretical principles of corpus linguistics. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(2), 1-3.
53. Vosiljonov, A. (2022). LINGVISTIK TADQIQOTLARDA KORPUS O'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA. IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(11), 176-182.
54. Vosiljonov, A. (2022). PRAGMALINGVISTIKA VA UNING TAHLILIIY SHAKLLANISH TARIXI. *Science and innovation*, 1(B8), 99-105.
55. Vosiljonov, A. (2022). PRAGMALINGUISTICS AND THE HISTORY OF ITS ANALYTICAL DEVELOPMENT. *Science and Innovation*, 1(8), 99-105.
56. Vosiljonov, A., & Isaqova, X. (2023). EFFECTIVENESS OF MOTHER TONGUE EDUCATION IN THE PRIMARY GRADES. *International journal of advanced research in education, technology and management*, 2(2).
57. KHALIMBOYEVA, F., & VOSILJONOV, A. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR DIQQATINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOSINI NAZARIY O'RGANILISHI. *Journal of Pedagogical and Psychological Studies*, 1(5), 94-98.
58. Soxibov, S. (2023). THE FIGHT AGAINST CORRUPTION IS A HUGE TASK. *Modern Science and Research*, 2(5), 1037-1041.
59. Soxibov, S. (2023). MEASURES TO FIGHT AGAINST CORRUPTION. *Modern Science and Research*, 2(5), 1031-1036.
60. Anvar o'g'li, S. S. (2023). PHILOSOPHICAL-ANALYTICAL ANALYSIS OF CONFLICT OF INTEREST AND PREVENTION OF CORRUPT RELATIONS. *International journal of advanced research in education, technology and management*, 2(3).
61. Anvar o'g'li, S. S. (2021, April). THE ROLE OF RELIGIOUS AND MORAL EDUCATION IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION, ALONG WITH THE USE OF ECONOMIC AND LEGAL FACTORS. In *E-Conference Globe* (pp. 55-57).
62. Нажмиддинов, Э., & Мухамедиев, М. (2023). FISH HELMINTHS IN FISH RESERVOIRS OF FERGANA VALLEY. *International journal of advanced research in education, technology and management*, 2(3).
63. Нажмиддинов, Э. Х., & Мухаммадиев, М. А. (2022). ФАРФОНА ВОДИЙСИ СУВ ҲАВЗАЛАРИ БАЛИҚЛАРИ ГЕЛЬМИНТЛАРИНИНГ ТУР

- ТАРКИБИ. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 1(12), 60-68.
64. Нажмиддинов, Э. Х. (2022). ФАРҒОНА ВОДИЙСИ СУВ ҲАВЗАЛАРИ БАЛИҚЛАРИ ГЕЛЬМИНТЛАРИ. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 189-194.
65. Najmiddinov, E. (2022). THE SIGNIFICANCE OF NATURE IN THE FORMATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE IDEAL GENERATION. *Science and Innovation*, 1(8), 149-154.
66. Najmiddinov, E. (2022). " ICHTHYOLOGY AND HYDROBIOLOGY" PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF DIRECTIONS IN UZBEKISTAN. *Science and Innovation*, 1(8), 152-160.
67. Abidjanovich, A. A. (2022). THE NEED TO IMPROVE HUMAN'S NOOSPHERICAL RELATIONSHIP TO NATURE. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, 11(11), 23-30.
68. Abidjanovich, A. A. (2022). THE ROLE OF CONTINUOUS EDUCATION SYSTEM IN IMPROVING PERSONAL ECOLOGICAL CULTURE. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, 11(11), 5-12.
69. Абдумаликов, А. (2022). АТРОФ-МУҲИТНИ АСРАШ БЎЙИЧА МИЛЛИЙ СТРАТЕГИК РЕЖА ВА УНИНГ АҲАМИЯТИ. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(2), 251-258.
70. Абдумаликов, А. (2022). ЯНГИ ТАРАҚҚИЁТ БОСҚИЧИДА ЭКОЛОГИК МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ ДАСТУРИ. *Scientific progress*, 3(2), 1179-1186.
71. Абдумаликов, А. А. (2019). Human and Natural Harmony in the Historical Process. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 1(5), 205-209.
72. Abidzhanovich, A. A. (2020). Issues Of Formation Of Rationality In Relations Of Nature With Society. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 2(08), 301-304.
73. Abdumalikov, A. A. (2019). Environmental Ecological Policy in Uzbekistan and Necessity Of Formation Of Rational Communication To Nature. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(9), 94-101.
74. Мирзобоев, Й. А. (2022). Тур Ўзгариш Чизиқлари Учта Бўлган, Гиперболик Қисмларининг Ҳаммаси Характеристик Учбурчаклардан Иборат Бўлган Бешбурчакли Соҳада Учинчи Тартибли Кўринишдаги Параболик-Гиперболик Тенглама Учун Битта Чегаравий Масала Ҳақида. *Theory And Analytical Aspects Of Recent Research*, 1(5), 363-366.
75. MIRZABOYEV, Y. BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING МАТЕМАТИКА О 'QITISH METODIKASI. О 'RTA UMUMTA'LIM МАКТАБЛАРИДА МАТЕМАТИКА О 'QITISHNING MAQSADI. *ЭКОНОМИКА*, 169-172.

76. Iminov, B. B. (2020). INNOVATIVE CULTURAL LINKS ARE AN IMPORTANT FACTOR IN SOCIAL DEVELOPMENT. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(3), 263-270.
77. Iminov, B. B. (2019). A PHILOSOPHICAL APPROACH TO INNOVATIVE AND CULTURAL-RELATIONS AT A NEW STAGE OF DEVELOPMENT. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(5), 157-162.
78. Qizi, S. G. G. O. (2022). LINGUISTIC BASIS AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF TEACHING WORD MEANING TO PRIMARY CLASS STUDENTS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(12), 117-123.
79. Qizi, S. G. G., & Teshaboyevna, D. D. Methods Of Formation Of Independent Reading Skills In Primary School Pupils. *JournalNX*, 21-24.
80. Kizi, S. G. G. (2021). Formation Of Independent Reading Skills in Primary School Students. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 2, 222-224.
81. Valijonovna, K. I., Rakhmatjonovich, T. D., & Mukhtoraliyevna, Z. S. (2022). Informational Technology at Education. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 6, 262-266.
82. Akmaljonovna, A. Z. (2021). Methods of formation of independent reading skills in primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(3), 1425-1428.
83. Dehqonova, M., & Tagonova, G. (2022). The Importance of Didactic Games in Speech Therapy in the Development of Speech in Children with Autism and the Ability to Choose Effective Methods. *European Journal of Innovation In Nonformal Education*, 2(1), 133-137.
84. Dehqonova, M. (2022). BOLALARDAGI YOZUV BUZILISHLARI VA ULARDAGI DISGRAFIYADA O 'ZIGA XOS XATOLIKLARNI PAYDO BO 'LISH MEXANIZMI. *YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY TARAQQIYOT VA INNOVASIYALAR*, 405-407.
85. Dehqonova, M., & Najmiddinova, N. (2022). ALOHIDA EHTIYOJGA EGA BO'LGAN BOLALARNING OILAGA MOSLASHISHI UCHUN MUHIM OMILLAR. *YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY TARAQQIYOT VA INNOVASIYALAR*, 90-92.
86. Dehqonova, M. (2023). MAXSUS MAKTABDA DAKTIL NUTQINI O'QITISH-TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA. *Наука и инновация*, 1(1), 39-40.
87. Qizi, D. M. S., & Qizi, R. G. X. (2022). METHODS OF STUDYING ADDITION AND SUBTRACTION OF TWO-DIGIT NUMBERS IN ELEMENTARY SCHOOL. *Gospodarka i Innowacje*, 22, 61-67.
88. Dehqonova, M. S. Q., & Axmedova, U. Y. Q. (2023). BO 'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINF O 'QITUVCHILARINI MATEMATIK SAVODXONLIGINI OSHIRISH JARAYONIDA ULARNING TAFAKKURI, QOBILIYATI VA INTELLEKTUAL RIVOJLANISH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4-2), 251-256.

89. Otazhonov, S. M., Ergashev, R. N., Botirov, K. A., Qaxxorova, B. A., Xudoynazarova, M. A., Abdulkarimova, N. A., ... & Ismoilova, E. M. (2022, December). Influence of thickness and temperature on photoelectric properties of p-CdTe-nCdS and pCdTe-CdSe heterostructures. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 2388, No. 1, p. 012001). IOP Publishing.
90. Otajonov, S. M., Ergashev, R. N., Axmedov, T., Usmonov, Y., & Karimov, B. (2022, December). Photoelectric properties of solar cells based on pCdTe-nCdS and pCdTe-nCdSe heterostructures. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 2388, No. 1, p. 012062). IOP Publishing.
91. Abdulvakhidov, K., Li, Z., Abdulvakhidov, B., Soldatov, A., Otajonov, S., Ergashev, R., ... & Sitalo, E. (2023). Structure phase state and physical properties of YbMn_{1-x} Fe_x O₃ compositions. *Applied Physics A*, 129(3), 185.
92. Ahmedova, U. Y. Q., & Axmedova, M. U. B. Q. (2021). Vatanim Surati. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(11), 877-883.
93. Axmedova, U. (2022). On Certain Conditions Of Striking Coefficients Of Fourier Series To Zero. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 3(3), 3-8.
94. Qizi, A. U. Y., & Qizi, A. M. U. B. (2021). Research On Hydronyms and Their Importance.
95. Umidaxon, A., & Gulirano, S. (2023). BOSHLANG'ICH SINF MATEMATIKA DARSLARIDA AMALIY MASHQLAR YECHISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING FIKRLASH QOBILIYATINI OSTIRISH OMILLARI. *PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOIIY TADQIQOTLAR*, 2(5), 10-14.
96. Axmedov, O. U. B. O. G., & Qizi, A. U. Y. (2022). STEREOMETRIYA BO'LIMI VA UNING BA'ZI AKSIOMALARIDAN KELIB CHIQUADIGAN NATIJALAR. *International scientific journal of Biruni*, 1(2), 127-133.
97. Axmedova, U. Y. Q., & Axmedova, M. U. B. Q. (2022). XALQ OG 'ZAKI IJOD NAMUNALARINING BOSHLANG 'ICH SINF DARSLIKLARIDA QO 'LLANISHI VA ULARNING MAZMUNIIY GURUHLANISHI. *International scientific journal of Biruni*, 1(2), 345-351.
98. Erkinovna, N. S. (2022). Educational Methods in Teaching the Russian Language. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(11), 260-263.
99. Erkinovna, N. S. (2022). THE IMPORTANCE OF LISTENING SKILLS IN LEARNING THE RUSSIAN LANGUAGE. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 1(12), 138-145.
100. Erkinovna, N. S. (2022). MECHANISMS OF EFFECTIVE TEACHING OF FOREIGN LANGUAGES USING INNOVATIVE METHODS. *Uzbek Scholar Journal*, 11, 132-135.
101. Erkinovna, N. S. (2023). RUSSIAN LANGUAGE IN THE MODERN WORLD. *Open Access Repository*, 4(3), 284-295.
102. Rakhmatdjonov Shokhjahan Dilshodbek o'g'li //THE ROLE OF PHYSICAL CULTURE IN PROVIDING THE PSYCHOLOGICAL HEALTH OF THE ATHLETE//

- INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. International scientific online conference. Canada. Part 2, 23.01.2022. 1-3
103. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li //SPORTCHI PSIXOLOGIK SALOMATLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR// GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ). Vol. 10, Issue 11, Nov.(2022). 117-121 pages.
  104. QURBONOVA Saida Miralimjanovna, RAXMATJONOV Shoxjahon Dilshodbek o'g'li //MAMLAKATIMIZ PSIXOLOGLARI ISHLARIDA SHAXSLARARO MUNOSABATDA MUOMALA MUAMMOSINING TALQINI// Journal of Pedagogical and Psychological Studies. Vol. 1. № 5, (2023). 99-103 pages.
  105. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li //SPEECH ISSUES IN PSYCHOLINGUISTICS// IQRO JURNALI № 2. 04.2023. 503-511 betlar.
  106. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li, Vosiljonov Azizbek Boxodirjon o'g'li //XORIY PSIXOLOGLARINING ISHLARIDA SHAXSNING TADQIQ ETILISHI// INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. Vol. 1. № 12, 2022. 39-47 pages.
  107. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li //TALABALARDA TOLERANTLIKNI RIVOJLANTIRISH – IJTIMOY PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA// International Journal of Economy and Innovation. Volume: 30. 2022. 66-70 pages.
  108. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li //PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE SPORTSMAN PERSONALITY DURING COMPETITIONS// IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI. Vol. 2 No. 11 (2022). 215-221 betlar.
  109. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li //Motiv Va Motivatsiya Muammosining Jahon Va Mahalliy Psixologlar Tomonidan Tadqiq Etilganligi// American Journal of Social and Humanitarian Research, Vol. 3 No. 11 (2022). 256-259 pages.
  110. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li //TOLERANTLIK SHAKLLANAYOTGAN SHAXS MODELINING TAVSIFI// International scientific journal «MODERN SCIENCE AND RESEARCH». VOLUME 2 / ISSUE 5 /2023. 761-764 pages.
  111. Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li. (2023). PSIXOLOGIYADA MOTIVATSIYA TURLARI, NAZARIYALARI VA TAHLILI. Научный Импульс, 1(10), 665-670.
  112. Raximov, Q., & Samijonov, A. (2023). DESCRIPTION OF WAYS TO BUILD A SELF-SIMILAR SOLUTION. *Modern Science and Research*, 2(5), 950-958.
  113. Raximov, Q., & Samijonov, A. (2023). DESCRIPTION OF PROCESSES WITH CONVECTIVE TRANSPORT. *Modern Science and Research*, 2(5), 941-949.
  114. Kadirov, S. (2023). HISTORICAL AND CULTURAL MONUMENTS AND THEIR CONDITION IN FERGANA REGION (1991-2020 IN THE CASE OF THE CITY OF MARGILAN): THE ISSUE OF PRESERVATION, PROTECTION AND THEIR USE. *Modern Science and Research*, 2(5), 818-830.
  115. Abduraxmonov, A., & Kadirov, S. (2022). DEMOGRAFIK JARAYONLARNING IQTISODIY-IJTIMOY SOHALARNI RIVOJLANISHI BILAN BOG 'LIQLIGI VA

DASTLABKI XUSUSIY MULK MASALALARI. *IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 222-229.

116. Yo‘lchiboyeva, L. (2023). METHODS FOR GROWING SPEECH SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Modern Science and Research*, 2(5), 1028-1030.
117. Yo‘lchiboyeva, L. (2023). METHODOLOGY FOR TEACHING THE NOUN PHRASE CATEGORY: ENHANCING LANGUAGE LEARNING IN STUDENTS. *Modern Science and Research*, 2(5), 1025-1027.
118. Kalandarovna, Y. L. (2023). Superstitions in Linguoculturology. *DENMARK" THEORETICAL AND PRACTICAL FOUNDATIONS OF SCIENTIFIC PROGRESS IN MODERN SOCIETY"*, 14(1).
119. Qalandarovna, Y. L. L. (2023). O ‘QUVCHILAR NUTQINI O ‘STIRISH METODIKASI. *IQRO JURNALI*, 2(2), 637-645.
120. Qalandarovna, Y. L. L. (2023). LINGVOKULTUROLOGIK BIRLIKLARNING NUTQDAGI O'RNI. *IQRO*, 2(2), 522-529.
121. Kalandarovna, Y. L. (2022). ORIGIN AND CONCEPT OF TABOO VOCABULARY. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(10), 184-190.